

شناسایی و اولویت بندی موانع توسعه گردشگری روستایی در حوزه امنیت با استفاده از تکنیک دلفی (مورد مطالعه: استان چهارمحال و بختیاری)

مهدی کرمی دهکردی، دانشجوی دکتری، گروه توسعه و ترویج روستایی، دانشگاه تبریز*

خلیل کلانتری، استاد، گروه توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران

آرزو باباجانی، دانشجوی دکتری دانشگاه تهران

چکیده

به استناد گزارش‌های ارائه شده سازمان جهانی گردشگری، درآمد حاصل از توریسم با سرعت در حال گسترش است و این موضوع می‌تواند گامی بزرگ برای مناطقی با جاذبه‌های طبیعی و توریستی باشد. استان کوهستانی چهارمحال و بختیاری نیز به علت برخورداری از موقعیت ممتاز گردشگری و استراحتگاهی و همچنین، شرایط متناسب جغرافیایی، در مقوله گردشگری مورد توجه شایانی قرار گرفته است. اکنون یکی از عوامل تأثیرگذار در توسعه گردشگری، توجه به مقوله امنیت گردشگر، امنیت سرمایه‌گذار، امنیت قانونی، امنیت جانی و امنیت اداری در این حوزه است. هدف از انجام پژوهش حاضر، شناسایی و اولویت بندی موانع توسعه گردشگری روستایی در حوزه امنیت است. پژوهش حاضر با استفاده از تکنیک دلفی (تکنیکی در روش‌های تحقیق کیفی) انجام شده و جامعه آماری تحقیق شامل کلیه متخصصان حوزه گردشگری بوده که ۲۵ نفر از متخصصان در حوزه گردشگری به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. نمونه‌گیری به صورت کاملاً هدفمند بوده، برای شناسایی متخصصان از شیوه نمونه‌گیری گلوله برفی استفاده شد. بر اساس یافته‌های این پژوهش، اعضای پانل دلفی در مجموع ۹ گویه را به عنوان مهمترین موانع امنیتی موجود توسعه گردشگری روستایی در استان چهارمحال و بختیاری معرفی کردند، گویه "امنیت سرمایه‌گذار، به منظور سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری به حد کافی فراهم نگردیده است" به عنوان نخستین اولویت، با بالاترین میانگین و با موافقت ۸۸ درصد از متخصصان، دارای بیشترین اهمیت بوده است و گویه "بروز درگیری بین گردشگران و افراد بومی به علت وجود فضاهای فکری و فرهنگی حاکم در بین افراد بومی" با کمترین میانگین و با موافقت ۴۰ درصد از متخصصان، دارای کمترین اهمیت از دیدگاه متخصصین در حوزه امنیت گردشگری روستایی در استان چهارمحال و بختیاری بوده است. همچنین، به طور کلی ۱۰ گویه شناسایی و استخراج گردید که در نهایت پس از چهار مرحله اجرای تکنیک دلفی، یک گویه به علت کم بودن میانگین (کمتر از ۲/۵۰) و همچنین، کمتر بودن میزان موافقت متخصصان پس از مرحله چهارم تکنیک دلفی (۴۰ درصد موافق گویه بوده‌اند)، در نهایت ۹ گویه با بیشترین درصد موافقت (بیش از ۵۰٪) از دیدگاه متخصصان به عنوان موانع امنیت در گردشگری روستایی استان چهارمحال و بختیاری معرفی گردید.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، امنیت، موانع، تکنیک دلفی، استان چهارمحال و بختیاری

مقدمه

به استناد تعاریف سازمان جهانی جهانگردی، پیش نیاز توسعه پایدار گردشگری، تلفیق و هماهنگی اهداف اقتصادی، زیست - محیطی، اجتماعی و فرهنگی است. این امر متضمن تأمین منافع درازمدت جامعه میزبان، گردشگران مهمان و حفاظت از منابع طبیعی و میراث فرهنگی است. از این نظر، برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری یک فعالیت فرابخشی است که رویکردی جامع‌نگر و به هماهنگی بخش‌های مختلف مرتبط نیاز دارد (حاجیلویی و قدیر معصوم، ۱۳۸۷: ۲۲). در سال ۲۰۰۵ گردشگران و کسانی که به منظور گذراندن تعطیلات و تفریح به مسافرت رفتند، ۶۰۴ میلیون نفر و درآمد حاصل از آنها (منهای هزینه حمل و نقل)، به بیش از ۸۰۰ میلیارد دلار رسید (برگرفته از سایت جهانی گردشگری، ۲۰۰۹: ۹). به نقل از مدهوشی و ناصرپور در سال ۱۳۸۲، با توجه به اطلاعات ارائه شده و پیش بینی‌های سازمان جهانی جهانگردی، انتظار می‌رفته که در سال ۲۰۱۰ بیش از ۲۳۰ میلیون نفر از منطقه آسیا و اقیانوسیه دیدن نمایند. حال اگر کشور ایران با توجه به قابلیت‌ها و پتانسیل‌های فراوان خویش می‌توانست تنها ۵٪ از این مسافران را جذب نماید، درآمد حاصل از آن به ۱۲/۸ میلیارد دلار می‌رسید، که این مبلغ چیزی در حدود درآمد حاصل از فروش نفت در طول ۱ سال در سال ۱۳۸۲ می‌بود (مدهوشی و ناصرپور، ۱۳۸۲: ۳۲) [۱]. شاید چنین تصور شود که با پایان یافتن سال ۲۰۱۰، تدوین برنامه در این حوزه بسیار درآمدزا (گردشگری) مشکل باشد، ولی بر اساس پیش‌بینی سازمان جهانی گردشگری برای سال ۲۰۲۰ تعداد گردشگران ۱۵۶۱ میلیون نفر پیش‌بینی شده است (Tourism Vision, 2020: 9, برگرفته از سایت جهانی گردشگری).

توجه به آمار و ارقام مذکور و همچنین، پیش‌بینی‌هایی که در خصوص افزایش تعداد گردشگر بر اساس پیش‌بینی‌های سازمان جهانی گردشگری تا سال ۲۰۲۰ وجود دارد، این روند روبه افزایش است. این در حالی است که در سال ۱۹۹۹ تنها نزدیک به ۱/۰۰۸ میلیون جهانگرد از ایران دیدن نموده‌اند و در این میان کمتر از ۱٪ جهانگردان ایران از استان چهارمحال و بختیاری که یکی استان‌هایی با قابلیت‌ها و پتانسیل‌های فوق‌العاده زیاد است و ظرفیت‌های لازم را برای توسعه صنعت گردشگری را در اختیار دارد، دیدن کرده‌اند [۲]. توجه به آمار و ارقام مذکور بسیار قابل تأمل است و وظیفه محققان و پژوهشگران، کنکاش و مطالعه در حوزه توریسم و گردشگری است تا سهم زیادی از جمعیت و درآمد حاصل از حوزه مربوطه را در ایران و منطقه پر پتانسیل چهارمحال و بختیاری، شاهد باشیم. لذا پژوهش و تحقیق در این حوزه بیش از پیش ضرورت می‌یابد، چرا که گردشگری یک فعالیت اقتصادی (بونی فیس، ۱۳۸۰: ۱۶۳) اجتماعی (Hardin, 1968) است که می‌توان گفت میراث فرهنگی و طبیعی کشورها را خرید و فروش می‌کند (موحد، ۱۳۸۶) و سبب ایجاد اشتغال فراوان خواهد بود (دیباچی، ۱۳۷۱). به همین علت توجه به این مقوله مهم بسیار حائز اهمیت بوده، تحقیق در این راستا ضرورت می‌یابد. در ادامه، به منظور شناسایی و مشخص شدن ابعاد مختلف گردشگری (با تکیه بر بحث امنیت) و تأثیرات آن از ابعاد مختلف، در ابتدا به مبحث امنیت در گردشگری و سپس به دلیل اینکه بسیاری از کانون‌های گردشگری در روستاهای هدف گردشگری قرار دارند، به اهمیت بحث گردشگری روستایی از ابعاد مختلف پرداخته می‌شود.

تعریف امنیت

مفهوم امنیت همچون بسیاری از مفاهیم دیگر، در طول تاریخ تغییر یافته و روندی رو به رشد داشته است. شک نیست که مفهوم امنیت همسان و موازی با مفهوم بشر تعالی یافته، تا امروزه ما تعریفی بسیار متفاوت از تعریف اولیه آن داشته باشیم (ویکی پدیا، ۱۳۸۹)، چنانکه در دوران ماقبل از تاریخ، امنیت، تنها مربوط به حفظ بقا بود و بس و بعدتر امنیت را نبود تهدید نظامی تعریف کردند، اما امروزه کارشناسان فن، مؤلفه‌های امنیت را در تمامی ابعاد سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی پی‌گیری می‌کنند و حتی بیش از آنها، می‌بینیم که عباراتی همچون امنیت در رسانه، امنیت در فضای مجازی، امنیت داده‌ها، امنیت در گردشگری و ... به وجود آمده‌اند (نورآقایی، ۱۳۹۰).

به طور کلی، هنگامی که در جامعه‌ای بستر مناسبی فراهم است، به گونه‌ای که فعالیت‌های مختلف در ابعاد گوناگون، به طور عادی و بدون مشکلی خاص جریان پیدا کنند، آن جامعه را امن فرض می‌کنیم و اما، وقتی با وجود بسیاری از تمهیدات دستیابی به امنیت، افراد جامعه بازم احساس ناامنی می‌کنند، باید این نکته را به یاد آورد که مردم خود را در امان نخواهند دید، مگر اینکه به گونه‌ای، احساس امنیت به ایشان القا شود. در این میان، وجود نظم اجتماعی و اجرای عادلانه قانون از مواردی هستند که احساس امنیت را در جامعه به وجود می‌آورند و نهایتاً باید دانست و به این موضوع اعتقاد داشت که ملاک امنیت، احساس امنیت در میان اقشار مختلف مردم است (نورآقایی، ۱۳۹۰).

امنیت در گردشگری

اصولاً تا امنیت برقرار نباشد، سفری شکل نخواهد گرفت و سخن گفتن از گردشگری، بیهوده خواهد

بود. هرگاه در سطح جامعه جهانی بستر مناسبی فراهم باشد، افراد سفر می‌کنند و در پی آن، فعالیت‌های مربوط به گردشگری رونق می‌یابد و اگر گردشگران نسبت به مقصدی احساس ناامنی داشته باشند، هرگز به آنجا سفر نمی‌کنند (برگرفته شده از www.iranhotelonline.com سایت، امنیت و گردشگری، پارامترهای یک معادله هستند که نسبتی مستقیم با هم دارند. در واقع، همان‌طور که یکی از عوامل مهم توسعه گردشگری وجود امنیت است، رونق گردشگری در یک منطقه و تردد گردشگران در یک مقصد، موجب به وجود آمدن امنیت می‌شود. البته، نباید فراموش کرد که این قضیه همیشه هم صادق نیست، زیرا در برخی مواقع، وجود پدیده گردشگری و رفت و آمد گردشگران باعث ناامنی شده است. با این وصف، صنعت گردشگری و مقوله امنیت ارتباط تنگاتنگی با هم دارند.

در این مورد هم باید دانست و اعتقاد داشت که ملاک امنیت در گردشگری، احساس امنیت توسط گردشگران است. از طرفی، این مسأله بسیار حائز اهمیت است که بدانیم امنیت را در چه مقوله‌هایی باید به وجود بیاوریم، مسأله‌ای که برای حل آن نیازمند شناخت تهدیدها و موانع هستیم. هدف از پژوهش حاضر، شناسایی و اولویت‌بندی موانع توسعه گردشگری روستایی در حوزه امنیت در استان چهارمحال و بختیاری است.

امنیت در گردشگری ایران

کارشناسان معتقدند که امنیت با احساس امنیت متفاوت است؛ به گونه‌ای که ممکن است در جامعه‌ای امنیت باشد، ولی احساس نشود. بنابراین، در ابتدا باید بدانیم که آیا ما در کشورمان امنیت نداریم و یا احساس امنیت نمی‌کنیم و اصولاً در صورت وجود، این عدم امنیت و یا احساس عدم

امنیت، به چه مقولاتی مربوط می‌شوند و چقدر واقعی هستند (خسروی، ۱۳۸۹: ۴۱)

یکی از عواقب مثبت سفر این است که گردشگر متوجه می‌شود، چقدر از نگرانی‌ها و ترس‌هایش قابل اعتنا هستند و چه مقدار تحت تأثیر تبلیغات و پیش‌فرض‌های ذهنی خود قرار دارد. تجربه متوکیان صنعت گردشگری در ایران حاکی از این است که بیشتر گردشگرانی که به ایران سفر می‌کنند، در ابتدای ورود احساس عدم امنیت دارند، ولی در انتهای سفر، ایران را امن تلقی می‌کنند (اصفهانی، ۱۳۸۷). اینکه چرا آنها قبل از دیدار، ایران را کشوری امن نمی‌دانند، دلایل بسیاری دارد. برای مثال، برای هر کشوری که به عنوان مقصد گردشگری مطرح می‌شود، توصیه‌هایی وجود دارد. بد نیست بدانیم که برخی از توصیه‌های سفر به ایران، از نگاه دفتر کشورهای مشترک‌المنافع با انگلستان آن‌چنان که در سایت راهنمای گردشگران جهانی آمده، چیست:

به گردشگران قویا توصیه می‌شود که فاصله چندصد کیلومتری خود را با مرز ایران و افغانستان و مرز ایران و عراق، حفظ کنند. مرز ایران و پاکستان ناامن است. همچنین بهتر است گردشگران در جاده کرمان به بندرعباس و بم تردد نکنند.

جرایم خیابانی در تهران و شهرهای دیگر کم است و حوادث دزدی از خارجیان گزارش نشده است، اما تعدادی دزدی توسط مردان جوان با اتومبیل‌های متفرقه و کیف قاپی با موتورسیکلت دیده شده است.

تاکسی‌ها از اتومبیل‌های متفرقه مطمئن‌ترند. برخی از افراد با لباس شخصی و غیرنظامی خود را پلیس معرفی می‌کنند، از این جهت گردشگران باید از کسانی که خودشان را پلیس معرفی می‌کنند، کارت شناسایی درخواست کنند یا این که اتومبیل‌های دولتی

ویژه مأموریت آنها را تشخیص دهند.

از آنجا که تنش‌های سیاسی میان ایران و جوامع بین‌المللی وجود دارد، به گردشگران توصیه می‌شود که برای برنامه‌ریزی سفر به ایران، اخبار رسانه‌ها و توصیه‌های سفر را جدی بگیرند. گردشگران باید از اجتماعات بزرگ دوری کنند. عکس‌برداری از مناطق نظامی و دولتی ممنوع است. ایران کشوری زلزله‌خیز است، از کارت اعتباری نمی‌توان استفاده کرد، قوانین اسلامی در این کشور به شدت رعایت می‌شود، نوشیدنی‌های الکلی دار ممنوع است، و خانم‌های بالای چند سال باید حجاب اسلامی را رعایت کنند، گردشگران باید در تمام مدت، کارت‌های شناسایی خود را به همراه داشته باشند (برگرفته شده از سایت www.worldtravelguide.net).

اکنون متوجه شدیم که از دیدگاه توصیه‌های سفر به ایران به چه موضوع‌هایی اشاره شده است، بنابراین، برای رونق گردشگری باید بتوانیم در حل مشکل عدم «احساس امنیت در ایران» بکوشیم.

موارد ذکر شده به عنوان توصیه‌های سفر به ایران، برخی واقعیت دارند و برخی نه، برخی به قوانین کشورمان مربوط می‌شوند و جزو اصول هستند و تغییر ناپذیر، ولی برخی را می‌توان تغییر داد. در این میان، وظیفه ما تغییر اندیشه‌های ناصحیح، پژوهش بیشتر در این زمینه و تغییر مواردی است که امکان تغییرشان وجود دارد. برای تغییر اندیشه‌های ناصحیح، دانستن داشته‌ها و توانایی‌هاست. مرزهای کشور ما چنانکه ذکر شده، ناامن نیستند، ولی به خاطر دوری شهرها (که روستاها هم شامل حال آنها خواهد بود) از هم و مناطق وسیع بدون سکنه، و البته، چند مورد گروگان‌گیری و حمله مسلحانه، ناخودآگاه این شبهه ایجاد می‌شود که شهرها و مسیرهای مرزی از امنیت لازم برخوردار نیستند، اما

نسبت به بقای رژیم‌ها، نظام شهروندی و شیوه زندگی شهروندان خود ممانعت به عمل آورند (هزارجریبی، ۱۳۹۰، ۱۲۴).

هزار جریبی به نقل از رتیروز^۲ (۱۹۹۷) امنیت را اصولاً امری نسبی می‌داند. در این زمینه "آزگود"^۳ معتقد است که امنیت همانند خطر کیفیتی نامشخص است، امری نسبی است نه مطلق. نسبی بودن مفهوم امنیت بخشی به علت انتزاعی بودن و نبود تعریف مشخصی از این مفهوم و بخشی دیگر حاصل پیوند با مفاهیم نسبی دیگری نظیر منافع و بحران بوده است. لارونی مارتین^۴ نیز می‌گوید: "امنیت عبارت است از تضمین رفاه آتی". همین طور جان ئی مورز^۵ می‌گوید: "امنیت یعنی رهایی نسبی از تهدیدهای زیان بخش". احساس امنیت پدیده‌ای روان شناختی و دارای ابعاد گوناگون است. این احساس ناشی از تجربه‌های عینی و اکتسابی افراد از شرایط و اوضاع پیرامونی است. بنابراین، افراد به شکل‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند. باید توجه داشت آنچه مد نظر است، احساس امنیت در معنای واقعی آن است و لازم است بین این مسأله و ناامنی مرضی که جنبه کاملاً شخصی دارد، تفکیک قایل شویم. از دیدگاه جامعه‌شناسی، احساس امنیت در واقع یک تولید اجتماعی است؛ یعنی همه نهادهای اجتماعی در شکل‌گیری آن نقش ایفا می‌کنند. با این دید، طبیعتاً همه ارکان جامعه از جمله مردم - حاکمیت - پلیس و ... در تولید و ارتقای سطح آن نقش کلیدی و لاینفک دارند. احساس امنیت حالتی است که همه افراد جامعه هراس و بیمی نسبت به ضایع شدن حقوق و آزادی‌های مشروع خود نداشته باشند و به هیچ وجه حقوق آنان به مخاطره نیفتند. احساس امنیت در یک

این موضوع، مشکلی نیست که قابل حل نباشد، از طرفی دیگر، به علت آنکه بسیاری از گردشگاه‌های ایران در مناطق روستایی است، یکی از جنبه‌های بسیار مهم گردشگری "گردشگری روستایی" بوده، توجه به آن بیش از پیش محرز می‌نماید، لذا ضرورت مطالعه در این زمینه یکی از عناصر بسیار مهم است، که هدف از این پژوهش نیز بررسی موانع امنیتی در گردشگری روستایی است.

گردشگری فعالیتی است که غیر از مزایای اقتصادی و اشتغال زایی، تأثیرات اجتماعی و فرهنگی بسیاری دارد. با توسعه گردشگری می‌توان باعث افزایش سطح رفاه زندگی اجتماعات بومی شد، اما جذب توریست نیازمند مکانیزم‌های گوناگونی است که یکی از آنها جلب اعتماد و فراهم کردن امنیت گردشگران است (هزارجریبی و نجفی، ۱۳۸۹: ۵۵). به همین علت، در ادامه ابتدا به بحث امنیت و بررسی آن از دیدگاه‌های متعدد و سپس به تجارب و پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه پرداخته می‌شود.

بر اساس نگرش‌های جدید امنیت، به همان اندازه که امنیت مقوله‌ای فیزیکی است، مقوله‌ای روانی نیز محسوب می‌شود. به عبارتی امنیت هم مسأله‌ای عینی و هم ذهنی است. در بعد عینی آن گونه که ولفرز^۱ معتقد است، امنیت یعنی نبود تهدید برای ارزش‌های کسب شده و در بعد ذهنی عبارت است از فقدان هراس از حمله به ارزش‌های مزبور (این نگرش ذهنی و عینی به امنیت نه تنها در ارتباط با ابعاد غیرنظامی و ابعاد داخلی امنیت، بلکه حتی در ارتباط با امنیت نظامی و تهدیدهای خارجی نیز معنادار است؛ چنانکه رابرت ماندل معتقد است، امنیت شامل تعقیب روانی و مادی ایمنی است و اصولاً جزو مسؤلیت حکومت ماست تا از تهدیدات مستقیم ناشی از خارج

² Ruttier

³ Azgod

⁴ Larowni Martin

⁵ John . E. Mowers

¹ Wolfers

توریسم پرداخته است که نتایج این تحقیق نشان می‌دهد بین عوامل جمعیتی - اقتصادی، آگاهی‌های توریست، تجربیات توریست، موقعیت سیاسی ایران، جاذبه‌های توریستی، ملیت، مذهب و اعتماد، امنیت و رضایتمندی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (ملکی، ۱۳۸۰). همچنین، موردوج^۷ در تحقیقی با عنوان، توسعه توریست در استونی: جاذبه‌ها، پایداری و عوامل مؤثر در توسعه توریسم در، توسعه روستایی کشور استونی را از زمان استقلال این کشور بررسی می‌کند و در این بررسی، توسعه یکپارچه و شکل سمبولیک توریسم در دوران معاصر و پایداری آن (توریست پایدار) و همچنین مزایا و منافع اقتصادی توسعه توریست و تأثیر اجتماعی، اقتصادی و محیطی آن را به تصویر می‌کشد و بیان می‌کند که اعتماد و امنیت گردشگران جایگاه ویژه‌ای در توسعه توریسم و جلب گردشگران از کشورهای مختلف دنیا دارد (Michael hall, 1999:15).

همچنین، لی (۱۹۹۷)، در پژوهشی با عنوان "ظرفیت اجتماعی برنامه توریسم و جنبه‌های مختلف توریسم" انجام داده که در آن اعتماد، رضایتمندی و رفتار شهروندان با گردشگران مدنظر قرار گرفته و هدف آن ارائه راهکارهایی برای گسترش مفهوم ظرفیت اجتماعی از جنبه‌های مختلف توریسم بوده است (Lea, 1997).

گردشگری روستایی و اهمیت آن

یکی از کانون‌های مهم برای مقصد گردشگران، روستاهای هدف گردشگری در هر منطقه است. لذا توجه به این مهم و اهمیت روستاها در خصوص توسعه گردشگری یکی از عناصر است. به همین جهت، در ادامه به گردشگری روستایی و مطالعاتی

جامعه به احساس روانی شهروندان به میزان وجود یا عدم جرم و شرایط جرم خیز در آن جامعه باز می‌گردد و هر مقدار فراوانی جرم و شرایط جرم خیز بالاتر باشد، احساس امنیت شهروندان پایین تر است (رتیزر، ۱۹۸۹: ۱۵).

پیر بوردیو^۶ به رابطه بین ساختارهای عینی (امنیت) و ساختارها یا پدیده‌های ذهنی (احساس امنیت) تأکید کرده، اعتقاد دارد که از یک سو ساختارهای عینی مبنای صورت‌های ذهنی را تشکیل می‌دهند و الزام‌های ساختاری را که بر کنش‌های متقابل وارد می‌شوند، تعیین می‌کنند و از سوی دیگر، اگر کسی خواسته باشد تلاش‌های روزانه فردی و جمعی را که در جهت تغییر یا حفظ این ساختارهای عمل می‌کنند، بررسی کند، باید این صورت‌های ذهنی را در نظر بگیرد (تقوایی و مبارکی، ۱۳۸۹: ۶۳).

امنیت مسأله مهمی است که به مشخصه‌های روابط اجتماعی مربوط می‌شود. امنیت همچنین برای حل مؤثر مشکلات اجتماعی ضروری بوده، مبادله اطلاعات مناسب را تسهیل می‌کند و از این طریق اعضای گروه‌ها را وادار می‌سازد که مشتاقانه اجازه دهند تصمیمات و کنش‌های همدیگر را مورد تأثیر قرار دهند (هزار جریبی و صفری شالی، ۱۳۸۸: ۱۴). از این رو، وجود امنیت و اعتماد بالا در بین گردشگران خارجی نسبت به ایرانیان می‌تواند در گسترش روابط، و در نهایت، در تمایل مجدد گردشگران برای مسافرت به ایران و توسعه گردشگری مهم باشد.

حسین ملکی (۱۳۸۰) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان بررسی جامعه‌شناسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی توریسم (مطالعه موردی گردشگران خارجی جزیره کیش) به بررسی فاکتورهای مؤثر بر

⁷ Murdouch

⁶ Peer Bordiew

در این خصوص پرداخته می‌شود.

گردشگری روستایی یکی از گزینه‌های مناسب برای کسب درآمد و ایجاد شغل و ایجاد تغییرات مثبت در درآمد روستایی تلقی می‌شود (Augustin, 3: 1998) و توسعه گردشگری روستایی به عنوان بخشی ارزشمند و در حال رشد در زمینه رهیافت اقتصادی مطرح است (ریچارد شارپلی، ۱۳۸۰: ۲۶۲). ایران از نظر وجود آثار تاریخی و فرهنگی در میان ده کشور اول جهان قرار دارد و از نظر جاذبه‌های اکوتوریسمی و تنوع اقلیمی نیز جزو پنج کشور اول دنیاست، ولی با کمال تأسف از این موهبت الهی به نحو مناسبی در راستای سودآوری و توسعه کشور استفاده نشده است. این در حالی است که در کشور مناطقی وجود دارد که مانند استان چهارمحال و بختیاری به لحاظ زیبایی و جاذبه‌های توریستی در حد بسیار بالایی قرار گرفته‌اند (زاهدی، ۱۳۸۷: ۵۶).

حال با توجه به اهمیت گردشگری در زمینه‌های متعدد، زمان پرسیدن این سؤال‌ها فرا رسیده است که آیا در استان چهارمحال و بختیاری مطالعه‌ای در خصوص عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری صورت گرفته است؟ آیا دیدگاه متخصصان و افرادی که از نزدیک با مسأله گردشگری روبه‌رو هستند، بررسی شده است؟ آیا موانع گردشگری از ابعاد متعدد بررسی شده است؟ سؤال‌های مذکور بسیار مهم بوده، پاسخگویی به آنها گامی اساسی در راستای بهبود گردشگری استان چهارمحال و بختیاری و همچنین منطقه خواهد بود. لذا تحلیل اطلاعات گردآوری شده از دیدگاه افرادی که به طور مستقیم با گردشگری روستایی در ارتباط هستند، برای شناسایی و استخراج موانع موجود در توسعه گردشگری استان چهارمحال و بختیاری ضرورت می‌یابد. در ادامه، به منظور شناسایی و

مشخص شدن ابعاد مختلف گردشگری و تأثیرات آن بر جامعه، به بررسی تجربیات متعدد در زمینه گردشگری در ایران و سایر نقاط جهان پرداخته خواهد شد.

گردشگری دارای ابعاد مختلفی است که هر یک از ابعاد بر روی جوامع دارای تأثیر خاص خود است و در خصوص هر یک از آنها مطالعات متعددی صورت گرفته است. در ادامه به نتایج تحقیقات متعدد و پیشینه پژوهش در زمینه گردشگری پرداخته خواهد شد که از این طریق به نحوی می‌توان به اهمیت و ضرورت بحث گردشگری نیز پی برد. از طرفی دیگر، با توجه به اینکه بسیاری از کانون‌های گردشگری، مستقر در روستاها هستند، لذا گردشگری روستایی یکی از ابعاد بسیار مهم در بحث گردشگری بوده و مطالعات بسیار زیادی را در حوزه توریسم به خود اختصاص داده است. لذا بررسی این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است؛ ضمن اینکه در این مناطق به واسطه فاصله داشتن کانون‌های گردشگری روستایی و روستاهای هدف گردشگری از مراکز شهری، بحث امنیت پر رنگ تر شده، بیشتر جلوه می‌نماید. لذا شناسایی و اطلاعات در این زمینه بیانگر اهمیت و ضرورت موضوع است.

کدیور و سقایی (۱۳۸۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که در صورت عدم سازماندهی مناطق گردشگری، نه تنها پایداری محیط با خطر مواجه می‌شود، بلکه امنیت اجتماعی مکان مربوطه نیز دچار چالش می‌گردد (کدیور و سقایی، ۱۳۸۶: ۶) همچنین، نتایج تحقیق تقدیسی و عنبرانی (۱۳۸۶) نشان داد که اگر منطقه‌ای از لحاظ جاذبه غنی باشد، ولی از لحاظ امکانات رفاهی مورد توجه قرار نگیرد، در ارتباط با پذیرش گردشگر با شکست مواجه خواهد شد (تقدیسی و عنبرانی، ۱۳۸۶: ۱۸۲). نتایج پژوهشی دیگر، تعدد مراکز تصمیم‌گیری، ضعف بازاریابی،

امنیت را از مهمترین عوامل مؤثر در امر گردشگری معرفی کرده است (تبوتی، ۱۳۸۵). شهیدی اردستانی و گودرزی (۱۳۸۸، ۱۰۳) در پژوهش خود بر مکمل بودن فعالیت‌های توریستی در کنار فعالیت‌های کشاورزی تأکید داشته‌اند. همچنین، توکلی و هدایتی (۱۳۸۷، ۱۲) در پژوهش موردی خود عدم سرمایه‌گذاری مناسب و کافی در بخش‌های زیربنایی، کمبود زیرساخت‌های گردشگری، ضعف شدید تبلیغات و اطلاع‌رسانی، نبود نیروهای کار آزموده و مسلط به زبان‌های خارجی و عدم تابلوهای راهنمایی به زبان لاتین را جزو چالش‌های گردشگری برشمرده‌اند و موسایی در تحقیق خود عامل اصلی در عدم جذب گردشگر را متغییر احساس نا امنی برشمرده است (موسایی، ۱۳۸۳: ۲۳۲)

تحقیق امیریان (۱۳۸۳) نشان می‌دهد که توسعه توریسم به بهبود توزیع درآمد و اشتغال‌زایی کمک شایانی می‌کند (امیریان، ۱۳۸۳). و اینک، پژوهش حاضر با درک اهمیت مبحث گردشگری قصد دارد تا به شناسایی و استخراج موانع مرتبط با عدم توسعه گردشگری در حوزه امنیت در استان چهارمحال و بختیاری از دیدگاه متخصصان در این حوزه بپردازد.

روش شناسی تحقیق

پژوهش حاضر با استفاده از تکنیک دلفی انجام شد. هدف از این روش، شناسایی موانع حقیقی امنیتی در حوزه گردشگری استان چهارمحال و بختیاری بود. برای دسترسی به مطمئن‌ترین و نزدیکترین موانع در این زمینه، از تکنیک دلفی در چهار مرحله استفاده شد. برای دسترسی به نتایج معتبر، جامعه مورد مطالعه در این تحقیق از میان افرادی انتخاب شد که از نزدیک با مسائل گردشگری استان مواجه بوده و به عبارت دیگر، با مشکلات و ارائه راهکارهای

ضعف امکانات زیربنایی و خدمات گردشگری و فقدان فرهنگ پذیرش گردشگر را از جمله موانع صنعت گردشگری بر شمرده است (مدهوشی و ناصرپور، ۱۳۸۲: ۳۴). همچنین، نتیجه پژوهش رستمی و محمدی یگانه (۱۳۸۸) گردشگری روستایی را راه حلی کلی برای رفع همه مشکلات نواحی روستایی نمی‌داند؛ اما آن را یکی از شیوه‌هایی که آثار اقتصادی مهمی داشته و می‌تواند به کند شدن روند تخلیه سکونتگاه‌های روستایی کمک کند، برشمرده است (رستمی و محمدی یگانه، ۱۳۸۸). نتایج حاصل از مطالعه‌ای دیگر، حاکی از آن است که روند کنونی بهره‌برداری از طبیعت علی‌رغم برخی فعالیت‌ها و تمهیدات محدود کننده، فراتر از ظرفیت تحمل محیط بوده و بیم آسیب‌های جدی و نابودی منابع طبیعی و اقتصادی منطقه می‌رود (علیزاده، ۱۳۸۲: ۱۵). در تحقیقی دیگر تجلی برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری زیر ساخت‌ها و تشویق بخش خصوصی، از عوامل مهم در راستای توسعه و پیشرفت گردشگری بر شمرده شده است (تجلی، ۱۳۷۹). به عقیده مافی و سقایی، یکی از عوامل بسیار مهم سفر گردشگران به مناطق متعدد علاوه بر داشتن جاذبه‌های طبیعی مناسب، وجود مسیر دسترسی وسایل مناسب برای حمل و نقل است (مافی و سقایی، ۱۳۸۷: ۳۱). همچنین، نتایج تحقیق مردانیان و کرمانی نشان داد که به علت مدیریت ضعیف و برنامه‌ریزی نادرست مسئولان به توریسم توجه چندانی نشده و توریست‌ها از نظر مردم روستا افرادی غریبه محسوب می‌شوند که با آداب و رسوم و فرهنگ روستاییان کاملاً بیگانه‌اند (مردانیان و کرمانی، ۱۳۸۸). تبوتی (۱۳۸۵) در تحقیق خود تبلیغات و اطلاع‌رسانی، امکانات زیر بنایی و ساختاری، آموزش مسئولان و کارگزاران و همچنین،

مناسب در این بخش بخوبی آشنا بوده‌اند. جامعه مذکور شامل کلیه اعضای ستاد دائمی تسهیلات سفر استان (اعم از استاندار، شهردار، فرمانداران و ... و یا نمایندگان آنها) و متخصصان در حوزه گردشگری بوده است. نمونه‌گیری به صورت کاملاً هدفمند و با استفاده از تکنیک گلوله برفی [۳] و پس از رسیدن به اشباع تئوری^۸ انجام شد که در نهایت ۲۵ نفر به عنوان متخصص در این زمینه در کل استان انتخاب شدند.

برای گردآوری داده‌های مورد نیاز تحقیق از ابزار پرسشنامه در چهار مرحله استفاده شد: در مرحله اول پرسشنامه باز حاوی یک سؤال در رابطه با موانع موجود در امنیت حوزه گردشگری استان چهارمحال و بختیاری (از دیدگاه متخصصان) در اختیار پاسخگویان قرار گرفت. پس از دریافت پاسخ و بررسی دیدگاه‌های متخصصان در مرحله اول، گویه‌های مشابه یا نزدیک به هم، در یکدیگر ادغام و به صورت پرسشنامه‌ای بسته در قالب ۱۰ گویه به طور مجدد در اختیار متخصصان قرار گرفت و از آنها خواسته شد با استفاده از طیف لیکرت به رتبه‌بندی بپردازند. در مرحله بعد پس از تحلیل نتایج به دست آمده از پرسشنامه دوم، مجدداً پرسشنامه با استفاده از نظرات پانل متخصصان اصلاح گردید و در اختیار متخصصان قرار گرفت. هدف پرسشنامه سوم رسیدن به اجماع بود. در این پرسشنامه از پاسخگویان خواسته شد موافقت یا مخالفت خود را با هر کدام از این گویه‌ها نشان دهند. در این مرحله میزان موافقت متخصصان با هر یک از گویه‌ها سنجیده شد که تنها یک گویه، مقدار درصد آن کمتر از ۵۰ درصد موافق بود. در مرحله چهارم نیز جهت رسیدن به اجماع در مورد آیتم‌های باقیمانده، پرسشنامه چهارم که حاوی گویه‌های تعدیل شده در پرسشنامه سوم است، در

نتایج و بحث

در این قسمت در ابتدا نتایج به دست آمده به صورت خلاصه و در قالب جداول مربوطه تدوین شده و سپس بر اساس آنها پیشنهادها متناسب که در تحقیق آمده است، ارائه می‌گردد.

مرحله اول دلفی: تحلیل پاسخ‌های پرسشنامه اول

در مرحله اول، پرسشنامه‌ای باز در رابطه با شناسایی موانع امنیتی در حوزه گردشگری استان در اختیار متخصصان قرار گرفت [۴]. پس از دریافت پاسخ و بررسی دیدگاه‌های متخصصان، گویه‌های پیشنهادی مشابه یا نزدیک به هم، در یکدیگر ادغام شدند، که نتایج حاصل از این مرحله در جدول (۱) آورده شده است. شایان ذکر است که میزان بازگشت پرسشنامه‌های مرحله اول ۸۸ درصد (۲۲ نفر از ۲۵ نفر) بود.

برای گردآوری داده‌های مورد نیاز تحقیق از ابزار پرسشنامه در چهار مرحله استفاده شد: در مرحله اول پرسشنامه باز حاوی یک سؤال در رابطه با موانع موجود در امنیت حوزه گردشگری استان چهارمحال و بختیاری (از دیدگاه متخصصان) در اختیار پاسخگویان قرار گرفت. پس از دریافت پاسخ و بررسی دیدگاه‌های متخصصان در مرحله اول، گویه‌های مشابه یا نزدیک به هم، در یکدیگر ادغام و به صورت پرسشنامه‌ای بسته در قالب ۱۰ گویه به طور مجدد در اختیار متخصصان قرار گرفت و از آنها خواسته شد با استفاده از طیف لیکرت به رتبه‌بندی بپردازند. در مرحله بعد پس از تحلیل نتایج به دست آمده از پرسشنامه دوم، مجدداً پرسشنامه با استفاده از نظرات پانل متخصصان اصلاح گردید و در اختیار متخصصان قرار گرفت. هدف پرسشنامه سوم رسیدن به اجماع بود. در این پرسشنامه از پاسخگویان خواسته شد موافقت یا مخالفت خود را با هر کدام از این گویه‌ها نشان دهند. در این مرحله میزان موافقت متخصصان با هر یک از گویه‌ها سنجیده شد که تنها یک گویه، مقدار درصد آن کمتر از ۵۰ درصد موافق بود. در مرحله چهارم نیز جهت رسیدن به اجماع در مورد آیتم‌های باقیمانده، پرسشنامه چهارم که حاوی گویه‌های تعدیل شده در پرسشنامه سوم است، در

⁸ Theoretical Saturation

جدول ۱- ترتیب اهمیت موانع استخراج شده در مقوله امنیت در مرحله اول آزمون دلفی

ردیف	مقوله مورد نظر	n
۱	امنیت سرمایه‌گذار، به منظور سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری به حد کافی فراهم نگردیده است.	۲۲
۲	عدم شناخت قانونمندی‌های عام و خاص به منظور انضباط‌پذیری و جامعه‌پذیری آحاد جامعه مرتبط با امنیت اجتماعی و توسعه گردشگری	۲۲
۳	علاوه بر عدم حضور فعال نیروی انتظامی در گردشگاه‌های طبیعی، عدم آموزش پرسنل این نیرو در نحوه برخورد با گردشگران از موانع است.	۲۲
۴	عدم شناسایی گسل‌های اجتماعی که با امنیت اجتماعی ارتباط مستقیم دارند.	۲۲
۵	حاکمیت نگاه کوتاه‌نگر و قوم‌نگر موجب شده است تا سرمایه‌گذاری عام در بخش گردشگری با عدم امنیت نسبی مواجه شود.	۲۱
۶	با توجه به گستردگی جاذبه‌های استان (خصوصاً جاذبه‌های طبیعی)، نیروهای امنیتی نتوانسته‌اند به طور کامل آنها را تحت پوشش قرار دهند.	۲۰
۷	تبلیغات مناسب برای کانون‌هایی که زیرساخت و جاذبه مناسبی دارند، ولی به لحاظ فرهنگ منطقه و ... امنیت مناسبی برای حضور گردشگر ندارند.	۲۰
۸	سرقت اموال گردشگران (عدم امنیت مالی) در برخی از نقاط و کانون‌های گردشگری (دیمه، آتشگاه و موارد مشابه).	۱۹
۹	در کانون‌های گردشگری چون دیمه و آتشگاه، مواردی چون دریافت پول در ازای عدم ارائه خدمات وجود دارد.	۱۷
۱۰	بروز درگیری بین گردشگران و افراد بومی به علت وجود فضاهای فکری و فرهنگی حاکم در بین افراد بومی	۱۱

منبع: یافته‌های تحقیق

شامل: امنیت سرمایه‌گذار، به منظور سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری به حد کافی فراهم نگردیده است. عدم شناخت قانونمندی‌های عام و خاص به منظور انضباط‌پذیری و جامعه‌پذیری آحاد جامعه مرتبط با امنیت اجتماعی و توسعه گردشگری، علاوه بر عدم حضور فعال نیروی انتظامی در گردشگاه‌های طبیعی، عدم آموزش پرسنل این نیرو در نحوه برخورد با گردشگران از موانع است. عدم شناسایی گسل‌های اجتماعی که با امنیت اجتماعی ارتباط مستقیم دارند، حاکمیت نگاه کوتاه‌نگر و قوم‌نگر موجب شده است تا سرمایه‌گذاری عام در بخش گردشگری با عدم امنیت نسبی مواجه شود. با توجه به گستردگی جاذبه‌های استان (خصوصاً جاذبه‌های طبیعی)، نیروهای امنیتی نتوانسته‌اند به طور کامل آنها را تحت پوشش قرار دهند، تبلیغات مناسب برای کانون‌هایی که زیرساخت و جاذبه مناسبی دارند ولی به لحاظ

مرحله دوم دلفی: سطح توافق با اولویت بندی

گویه‌ها از دیدگاه متخصصان

پس از جمع‌آوری پرسشنامه مرحله اول، پاسخ‌ها دسته‌بندی شد و مبنای تنظیم پرسشنامه مرحله دوم قرار گرفت. پرسشنامه دوم به صورت پرسشنامه بسته، در قالب ۱۰ گویه برای اولویت بندی و تعیین میزان موافقت هر یک از متخصصان با مقوله مورد نظر با استفاده از طیف لیکرت (کاملاً مخالفم = ۱، مخالفم = ۲، نظری ندارم = ۳، موافقم = ۴، کاملاً موافقم = ۵) در اختیار آنها قرار گرفت. نتایج حاصل از آن در جدول (۲) آمده است.

بر اساس جدول (۲)، پاسخگویان با ۹ مورد از گویه‌های شناسایی شده موافق بودند (میانگین بالاتر از ۲/۵ از ۵). گویه‌هایی که متخصصان بر آنها به عنوان موانع امنیتی در حوزه گردشگری تأکید دارند،

دریافت پول در ازای عدم ارائه خدمات وجود دارد. همچنین، پاسخگویان با گویه " بروز درگیری بین گردشگران و افراد بومی به دلیل وجود فضاهای فکری و فرهنگی حاکم در بین افراد بومی " آنچنان موافق نیستند.

فرهنگ منطقه و ... امنیت مناسبی برای حضور گردشگر ندارد، سرقت اموال گردشگران (عدم امنیت مالی) در برخی از نقاط و کانون‌های گردشگری (دیمه، آتشگاه و موارد مشابه) و در کانون‌های گردشگری چون دیمه و آتشگاه، مواردی چون

جدول ۲- ترتیب اهمیت موانع استخراج شده در مقوله امنیت در مرحله دوم آزمون دلفی

ردیف	مقوله مورد نظر	میانگین (از ۵*)	انحراف C.V	معیار
۱	امنیت سرمایه گذار، به منظور سرمایه گذاری در توسعه گردشگری به حد کافی فراهم نگردیده است.	۳/۷۶	۰/۶۶	۰/۱۷
۲	عدم شناخت قانونمندی های عام و خاص به منظور انضباط پذیری و جامعه پذیری آحاد جامعه مرتبط با امنیت اجتماعی و توسعه گردشگری	۴/۲۴	۰/۸۸	۰/۲۰
۳	علاوه بر عدم حضور فعال نیروی انتظامی در گردشگاه های طبیعی، عدم آموزش پرسنل این نیرو در نحوه برخورد با گردشگران از موانع است.	۳/۹۶	۰/۶۸	۰/۲۱
۴	عدم شناسایی گسل های اجتماعی که با امنیت اجتماعی ارتباط مستقیم دارند.	۳/۶۰	۰/۸۷	۰/۲۳
۵	حاکمیت نگاه کوتاه نگر و قوم نگر موجب شده است تا سرمایه گذاری عام در بخش گردشگری با عدم امنیت نسبی مواجه شود.	۳/۳۶	۰/۸۱	۰/۲۴
۶	با توجه به گستردگی جاذبه های استان (خصوصا جاذبه های طبیعی)، نیروهای امنیتی نتوانسته اند به طور کامل آنها را تحت پوشش قرار دهند.	۳/۹۶	۱/۰۱	۰/۲۵
۷	تبلیغات مناسب برای کانون هایی که زیرساخت و جاذبه مناسبی دارند، ولی به لحاظ فرهنگ منطقه و ... امنیت مناسبی برای حضور گردشگر ندارند.	۳/۶۸	۱/۱۴	۰/۳۱
۸	سرقت اموال گردشگران (عدم امنیت مالی) در برخی از نقاط و کانون های گردشگری (دیمه، آتشگاه و موارد مشابه).	۳/۵۶	۱/۱۶	۰/۳۲
۹	در کانون های گردشگری چون دیمه و آتشگاه، مواردی چون دریافت پول در ازای عدم ارائه خدمات وجود دارد	۳/۴۸	۱/۲۹	۰/۳۷
۱۰	بروز درگیری بین گردشگران و افراد بومی به علت وجود فضاهای فکری و فرهنگی حاکم در بین افراد بومی	۲/۰۳	۱/۱۷	۰/۵۷

منبع: یافته های تحقیق

مقیاس: بسیار کم = ۱، کم = ۲، متوسط = ۳، زیاد = ۴، بسیار زیاد = ۵

مشخص شده تعیین شد. هدف پرسشنامه سوم رسیدن به اجماع بود. نتایج حاصل از این مرحله در جدول (۳) آمده است.

همان طور که جدول (۳) نشان می دهد، میزان موافقت با ۹ گویه بیش از میزان مخالفت با آنهاست. بنابراین، می توان گفت با این ۹ مورد توافق نسبی وجود دارد. متخصصان گردشگری، گویه " بروز

مرحله سوم دلفی: سطح توافق با استانداردهای شناسایی شده از دیدگاه متخصصان

در مرحله سوم گویه های حاصل از ترتیب نتایج به دست آمده از پرسشنامه اول و دوم در قالب پرسشنامه ای در اختیار متخصصان حوزه گردشگری قرار گرفت و میزان موافقت آنها با اولویت های

درگیری بین گردشگران و افراد بومی به علت وجود فضاهای فکری و فرهنگی حاکم در بین افراد بومی" نمی‌دانند. را از موانع اصلی در توسعه گردشگری استان

جدول ۳- سطح توافق متخصصان با موانع استخراج شده در مقوله امنیت در حوزه گردشگری در مرحله سوم آزمون دلفی

ردیف	مقوله مورد نظر	درصد موافقت	درصد مخالفت
۱	امنیت سرمایه‌گذار، به منظور سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری به حد کافی فراهم نگردیده است.	۸۸	۱۲
۲	عدم شناخت قانونمندی‌های عام و خاص به منظور انضباط‌پذیری و جامعه‌پذیری آحاد جامعه مرتبط با امنیت اجتماعی و توسعه گردشگری	۸۰	۲۰
۳	علاوه بر عدم حضور فعال نیروی انتظامی در گردشگاه‌های طبیعی، عدم آموزش پرسنل این نیرو در نحوه برخورد با گردشگران از موانع است.	۸۰	۲۰
۴	عدم شناسایی گسل‌های اجتماعی که با امنیت اجتماعی ارتباط مستقیم دارند.	۷۶	۲۴
۵	حاکمیت نگاه کوتاه نگر و قوم نگر موجب شده است تا سرمایه‌گذاری عام در بخش گردشگری با عدم امنیت نسبی مواجه شود.	۷۲	۲۸
۶	با توجه به گستردگی جاذبه‌های استان (خصوصاً جاذبه‌های طبیعی)، نیروهای امنیتی نتوانسته‌اند به طور کامل آنها را تحت پوشش قرار دهند.	۷۲	۲۸
۷	تبلیغات مناسب برای کانون‌هایی که زیرساخت و جاذبه مناسبی دارند، ولی به لحاظ فرهنگ منطقه و ... امنیت مناسبی برای حضور گردشگر ندارند.	۷۲	۲۸
۸	سرقت اموال گردشگران (عدم امنیت مالی) در برخی از نقاط و کانون‌های گردشگری (دیمه، آتشگاه و موارد مشابه).	۶۸	۳۲
۹	در کانون‌های گردشگری چون دیمه و آتشگاه، مواردی چون دریافت پول در ازای عدم ارائه خدمات وجود دارد.	۶۸	۳۲
۱۰	بروز درگیری بین گردشگران و افراد بومی به علت وجود فضاهای فکری و فرهنگی حاکم در بین افراد بومی.	۴۰	۶۰

منبع: یافته‌های تحقیق

استان چهارم‌حال و بختیاری رسید. در مرحله چهارم، به علت تشابه بسیار بالای گویه‌ها با مرحله سوم و توافق کامل آنها، با مرحله قبل از تکرار دوباره جدول خودداری شده است.

در مرحله چهارم اولویت‌های اول تا نهم به دست آمده از هر دو نتایج پرسشنامه‌ها (مراحل سوم و چهارم) شبیه به هم هستند، لذا احتیاجی به تکرار مجدد فرآیند تحقیق نیست، چرا که می‌توان گفت در مورد موانع امنیتی در حوزه گردشگری استان چهارم‌حال و بختیاری توافق نظر حاصل شده و به

مرحله چهارم دلفی: سطح توافق با استانداردهای مشخص شده (دستیابی به اجماع)

مرحله چهارم نیز برای رسیدن به اجماع در مورد گویه‌های استخراج شده بود. پرسشنامه چهارم که حاوی گویه‌های تعدیل شده در پرسشنامه سوم است، در اختیار متخصصان قرار گرفت و از آنان خواسته شد تا موافقت یا مخالفت خود را هر یک از گویه‌های شناسایی شده نشان دهند تا در نهایت بتوان به اجماع در مورد موانع امنیتی در حوزه گردشگری

عدم امنیت نسبی مواجه شود که نتایج پژوهش‌های ملکی، ۱۳۸۰، Michael hall, 1999، هزار جریبی و نجفی، ۱۳۸۹ کدیور و سقایی، ۱۳۸۶، هزار جریبی و صفری شالی، ۱۳۸۹، ثبوتی، ۱۳۸۵ و هزار جریبی در سال ۱۳۹۰ امنیت را یکی از عناصر تأثیرگذار در توسعه گردشگری قلمداد کرده‌اند.

با توجه به گستردگی جاذبه‌های استان (خصوصاً جاذبه‌های طبیعی)، نیروهای امنیتی نتوانسته‌اند به طور کامل آنها را تحت پوشش قرار دهند.

تبلیغات مناسب برای کانون‌هایی که زیرساخت و جاذبه مناسبی دارند، ولی به لحاظ فرهنگ منطقه و ... امنیت مناسبی برای حضور گردشگر ندارد نیز یکی از موانع استخراج شده از پژوهش حاضر است که شهیدی اردستانی و گودرزی، ۱۳۸۸ و ثبوتی ۱۳۸۵ در نتایج تحقیقات خود، تبلیغات بجا و مناسب را یکی از عناصر مهم در توسعه گردشگری قلمداد کرده‌اند.

سرقت اموال گردشگران (عدم امنیت مالی) در برخی از نقاط و کانون‌های گردشگری (دیمه، آتشگاه و موارد مشابه) در کانون‌های گردشگری چون دیمه و آتشگاه، مواردی چون دریافت پول در ازای عدم ارائه خدمات وجود دارد

پیشنهادها

بر اساس نتایج تحقیق پیشنهادهایی برای رفع موانع امنیتی گردشگری در استان چهارمحال و بختیاری به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

۱- افزایش تاسیسات گردشگری (با اتخاذ راهکارهای مناسب جذب سرمایه) و در پی آن تخصیص بخشی از نیروی انتظامی برای تأمین امنیت گردشگران و حفاظت از امکانات و تاسیسات گردشگری؛

عبارت دیگر اجماع کلی در این زمینه به دست است. در نهایت، با توجه به آنچه گذشت، از میان ۱۰ گویه پیشنهادی در رابطه با موانع امنیت در گردشگری، ۹ گویه به عنوان موانع اصلی در حوزه موانع امنیتی در گردشگری استان چهارمحال و بختیاری تعیین گردیدند که به شرح ذیل هستند:

۱- امنیت سرمایه‌گذار، به منظور سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری به حد کافی فراهم نگردیده است، که این مقوله به دست آمده با نتایج تحقیقات تجلی در سال ۱۳۷۹ و موسایی در سال ۱۳۸۳ مطابقت داشته و به این علت که سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری یکی از نقش‌های کلیدی را بازی می‌کند، حائز اهمیت است.

۲- عدم شناخت قانونمندی‌های عام و خاص به منظور انضباط‌پذیری و جامعه‌پذیری آحاد جامعه مرتبط با امنیت اجتماعی و توسعه گردشگری که نتایج تحقیقات کدیور و سقایی، در سال ۱۳۸۶ و هزار جریبی، در سال ۱۳۹۰ نیز امنیت اجتماعی را از عناصر مهم در توسعه گردشگری می‌دانند.

۳- علاوه بر عدم حضور فعال نیروی انتظامی در گردشگاه‌های طبیعی، عدم آموزش پرسنل این نیرو در نحوه برخورد با گردشگران از موانع است، که نتایج تحقیق ثبوتی در سال ۱۳۷۵ نیز آموزش را یکی از عناصر مهم در زمینه توسعه امر گردشگری دانسته و از آنجایی که توجه به این مهم (آموزش) یکی از عناصر مهم در رشد و نهایتاً منجر شدن به توسعه گردشگری است نیز بسیار حائز اهمیت است.

۴- عدم شناسایی گسل‌های اجتماعی که با امنیت اجتماعی (هزار جریبی و صفری شالی، ۱۳۸۹ و کدیور و سقایی، ۱۳۸۶) ارتباط مستقیم دارند.

۵- سحاکمیت نگاه کوتاه نگر و قوم نگر موجب شده است تا سرمایه‌گذاری عام در بخش گردشگری با

برگزاری جلسات مشترک میان ریاست میراث فرهنگی و فرمانده نیروی انتظامی به منظور افزایش امنیت کانون‌های گردشگری و گردشگران.

پی‌نوشت‌ها

[۱] چنانچه به طور متوسط هر جهانگرد، (در مدت ۱۰ روز اقامت) رقمی بالغ بر ۱۲۰۰ دلار ارز در کشور هزینه نماید، صاحب‌نظران برآورد می‌نمایند که ورود هر جهانگرد به ایران معادل فروش ۶۰ تا ۷۰ بشکه نفت (با احتساب قیمت بین ۱۸ تا ۲۰ دلار برای هر بشکه نفت) درآمد ایجاد می‌نماید (سازمان برنامه‌ریزی و مدیریت لرستان، ۱۳۷۸).

[۲] اگر استان چهارمحال و بختیاری تنها بتواند با برنامه‌ریزی صحیح تنها ۲٪ (درصدی بسیار پایین و قابل دستیابی) از درآمد قابل حصول را جذب نماید، مبلغی بیش از ۲۷۵ میلیون دلار به دست خواهد آمد که درآمدی بسیار هنگفت بوده و می‌تواند تأثیری شگرف در رشد اقتصادی استان و کل ناحیه داشته باشد.

[۳] به روش snowball sampling، نمونه‌گیری گلوله برفی می‌گویند که روشی غیر احتمالاتی است و در مواقعی به کار می‌رود که شناختی از کل جامعه آماری وجود ندارد و چارچوب نمونه‌گیری مشخص نیست. این روش برای نمونه‌گیری از جامعه‌های آماری به کار می‌رود که اصطلاحاً پنهان هستند و یا محل استقرار مشخصی ندارند و شما اطلاعات اندکی از آنها دارید.

[۴] شایان ذکر است، به علت دسترسی به نتایج معتبر، محقق کوشیده است با کلیه افراد و مقامات بلند پایه استانی ارتباط برقرار کرده و دیدگاه آنها را در این زمینه جویا شود، لذا دسترسی به این افراد بسیار مشکل بوده است و این مورد یکی از دشواری‌های تحقیق محسوب می‌شود.

بازنگری در ارتباط توریسم و امنیت ملی و تدوین سیاست‌های مناسب در این خصوص؛ ترویج فرهنگ انضباط‌پذیری و جامعه‌پذیری آحاد مردم از طریق آموزش‌های همگانی (رسانه)؛ تلاش ارگان‌ها و نهادهای اجتماعی مرتبط با امنیت در راستای شناخت شکاف‌ها و گسل‌های موجود اجتماعی که در راستای امنیت نظم‌پذیری جامعه اهمیت فراوانی دارند (امنیت اجتماعی)؛ اطلاع‌رسانی (از طریق پیجرهای مستقر) به گردشگران در جهت حفظ وسایل شخصی و حفاظت خود و خانواده (به خصوص در کنار رودخانه)؛

استقرار پلیس گردشگری در تمام اماکن تاریخی و گردشگری در جهت افزایش امنیت گردشگران؛ فرهنگ‌سازی، تشویق و ترغیب جامعه محلی برای پذیرش گردشگران با استفاده از زمینه‌های فرهنگی موجود در جامعه، مثل روحیه مهمان‌نوازی و روشن کردن جامعه محلی از منافع گردشگری و نهایتاً کنترل کانون‌ها و برقراری امنیت از این طریق؛ نظارت مستمر و دقیق بر اماکن و کانون‌های گردشگری؛

برخورد قاطع با متخلفان به منظور تادیب و عبرت‌آموزی سایرین؛

طراحی و استقرار سازوکارهای حمایت‌جدا از طرح‌های سرمایه‌گذاری با افق بلند مدت به دور از نگاه‌های خاص قومی و جغرافیایی به منظور افزایش حس امنیت برای سرمایه‌گذار؛

تشکیل گروه‌ها و تشکل‌های مردم‌نهاد (NGO) در سطح جوامع محلی برای کنترل کانون‌ها؛ فراهم نمودن حضور نهادهای محلی مثل بسیج، شوراهای روستایی و شهری در کانون‌های گردشگری برای کنترل کردن کانون‌ها؛

منابع

- امیریان، س. (۱۳۸۳). بررسی اثرات اقتصادی توریسم در جمهوری اسلامی ایران با استفاده از تحلیل داده ستانده، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- اصفهانی، ن. (۱۳۸۷). تحلیل عوامل مؤثر بر جانگردی ورزشی ایران و ارائه مدل برنامه ریزی استراتژیک، رساله دکتری، دانشگاه تهران.
- بازرگان، ع و همکاران. (۱۳۷۷). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، تهران: انتشارات آگاه، چاپ چهارم.
- بوننی فیس، پ. (۱۳۸۰). مدیریت گردشگری فرهنگی، ترجمه محمود عبدالله زاده، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- بیات، ب. (۱۳۷۷). جامعه و احساس امنیت، تهران: انتشارات امیرکبیر، ص ۱۸.
- تقدیسی زنجانی، س.، عنبرانی، د. (۱۳۸۶). «توریسم روستایی الگویی در برنامه ریزی روستایی»، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره هشتم، ص ۱۹۲-۱۷۹.
- تقوایی، م. و مبارکی، ا. (۱۳۸۹). «بررسی و تحلیل فضاهای توریستی شهر تبریز به منظور برنامه ریزی توریسم در آن»، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۳۳ (۱۵)، ص ۵۹-۸۲.
- توکلی، م.، هدایتی، ص. (۱۳۸۷). «چالش‌های گردشگری در مناطق مرزی. مطالعه موردی - سیستان و بلوچستان»، مجله علمی - پژوهشی فضای جغرافیایی، ش ۲۳، ص ۱-۲۰.
- ثبوتی، ح. (۱۳۸۵). بررسی عوامل تاثیرگذار در توسعه گردشگری، پایان نامه کارشناسی ارشد.
- تجلی، م. (۱۳۷۹). نقش توان‌های توریستی در توسعه اقتصادی شهر کرمان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- خسروی، ع. (۱۳۸۸). «امنیت، مهم ترین مؤلفه در جذب توریست»، ویژه نامه اولین همایش ملی امنیت و توسعه پایدار گردشگری، اصفهان.
- دیبایی، پ. (۱۳۷۱). شناخت جهانگردی، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- رستمی، ی و محمدی یگانه، ب. (۱۳۸۸). امکان‌سنجی توسعه گردشگری روستایی به منظور دستیابی به توسعه پایدار اقتصادی؛ مطالعه موردی: روستای اورامان تخت، پایان نامه کارشناسی ارشد گروه جغرافیا، دانشگاه زنجان.
- رنجریان، ب.، زاهدی، م. (۱۳۷۹). برنامه ریزی گردشگری در سطح ملی و منطقه‌ای، ترجمه: جهاد دانشگاهی اصفهان، اصفهان.
- ریچارد شارپلی، ج. (۱۳۸۰). گردشگری روستایی، ترجمه نصیری و منشی زاده، تهران: انتشارات منشی.
- زاهدی، ش. (۱۳۸۷). مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
- سازمان برنامه و بودجه استان لرستان. (آذر ۱۳۷۸). مطالعات قابلیت‌سنجی توسعه استان لرستان بخش توریسم.
- شهیدی، م.، اردستانی، ز. گودرزی، م. (۱۳۸۸). «بررسی تأثیرات توریسم در برنامه ریزی نواحی روستایی»، مجله پژوهش‌های جغرافیایی، ص ۵۹-۱۱۳.
- علیزاده، ک. (۱۳۸۲). «اثرات حضور گردشگران بر منابع زیست محیطی بخش طرقله شهرستان مشهد»، مجله پژوهش‌های جغرافیایی، دوره

- ۳۵، ش ۱، ص ۱-۲۳.
- کدیور، ع.، سقایی، م. (۱۳۸۶). «ساماندهی گردشگری در تفرجگاه‌های پیرامون شهری، مطالعه موردی دره اخلمد»، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ش ۸۳، ص ۶.
- مافی، ع.، سقایی، م. (۱۳۸۷). «تحلیلی بر گردشگری روستایی پیرامون کلانشهرها، مطالعه موردی کلان شهر مشهد»، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره دهم، ص ۴۰-۲۱.
- مدهوشی، م. و ناصرپور، ن. (۱۳۸۲). «ارزیابی موانع توسعه صنعت گردشگری استان لرستان»، فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، ش ۲۸، ص ۵۸-۲۵.
- ملکی، ح. (۱۳۸۰). اعتماد اجتماعی و توسعه گردشگری، پایان نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: دکتر عبدالعلی لهسایی زاده، دانشگاه شیراز.
- موحد، ع. (۱۳۸۶). گردشگری شهری، اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز.
- موسایی، م. (۱۳۸۳). «تخمین تابع تقاضای توریسم به ایران»، فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، ش ۲۳، ص ۲۲۵-۲۴۴.
- مهدوی حاجیلوئی، م.، قدیری معصوم، م. (۱۳۸۷). «نقش و تأثیر خانه های دوم بر ساختار اقتصادی، اجتماعی ناحیه کلاردشت»، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ش ۶۵، ص ۳۱-۱۹.
- نورآقایی، آ. (۱۳۹۰). امنیت در گردشگری ایران، برگرفته شده از سایت:
<http://niocgg.blogfa.com/post-54.aspx>
- هزارجریبی، ج. (۱۳۹۰). «احساس امنیت اجتماعی از منظر توسعه گردشگری»، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۲، شماره پیاپی ۴۲، ش ۲، ص ۱۲۱-۱۴۳.
- هزارجریبی، ج.، و صفری شالی. (۱۳۸۸). «بررسی اثربخشی عناصر امنیت اجتماعی در بین مردم ایران»، مجله جامعه شناسی کاربردی، دوره ۳۶، ش ۴، ص ۱۴.
- هزارجریبی، ج.، و نجفی، م. م. (۱۳۸۹). «اعتماد اجتماعی و توسعه گردشگری»، مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال دوم، شماره هفتم، ص ۷۰-۵۳.
- Augustin, M. (1998). National Strategies for Rural Tourism Development and Sustainability. *The experience journal of Sustainable Tourism*. P.3
- Hardin, G. (1968). *The tragedy of the commons*. Science. 162.
- Lea, A. (1997). *The limited potential of ecotourism to contribute to wildlife conservation and security*. United king dom publisher.
- Michael hall, C. (1999). *Pro-Poor Tourism: Who Benefits? Perspective on tourism and poverty reduction*. Publisher: MURchando UNIVERSITY. P.15
- Tourism vision. (2020). Retrieved from on: www.world-tourism.org.
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2006). Australian Government, Department of energy and tourism, retrieved on: [http://www.ret.gov.au/tourism/policy/international_engagement/united_nations_world_tourism_organisation/Pages/UnitedNationsWorldTourismOrganisation\(UNWTO\).aspx](http://www.ret.gov.au/tourism/policy/international_engagement/united_nations_world_tourism_organisation/Pages/UnitedNationsWorldTourismOrganisation(UNWTO).aspx)
- A: W.T.O. (2000). *W.T.O Annual Report, Madrid: WTO*.
- B: W.T.O. (2000). *Tourism Planning in Country of Phillipine*, Madrid: WTO.
- C: W.T.O. (2000). *Tourism Planning in Country of Oman*, Madrid: WTO.
- D: W.T.O. (2000). *Tourism Planning in Country of Uganda*, Madrid: WTO.
- www.worldtravelguide.net
- www.iranhotelonline.com